

ВІДГУК

рецензента - доктора економічних наук, доцента,
доцента кафедри економіки та фінансів
ВНЗ «Національна академія управління»

Яциковського Богдана Ігоровича

на дисертацію **Конобаса Максима Петровича** на тему:
«Стратегія розвитку «зеленої» економіки в Україні»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
051 «Економіка»

1. Ступінь актуальності обраної теми

Дисертаційна робота Конобаса Максима Петровича присвячена дослідженню важливих проблем щодо суспільно-економічні процеси трансформації національної економічної системи на засадах «зеленої» економіки та принципів сталого розвитку. Актуальність теми «Стратегія розвитку «зеленої» економіки в Україні» зумовлена необхідністю формування цілісної та послідовної системи стратегічних орієнтирів, здатних забезпечити екологічну трансформацію національної економіки, підвищення ефективності використання природних ресурсів, скорочення негативного впливу господарської діяльності на довкілля та досягнення цілей сталого розвитку.

В умовах глобальних кліматичних змін, посилення екологічних ризиків, виснаження природних ресурсів, необхідності повоєнного відновлення України та поглиблення євроінтеграційних процесів особливого значення набуває розроблення дієвої стратегії розвитку «зеленої» економіки. Така стратегія має ґрунтуватися на комплексному поєднанні економічних, екологічних, соціальних, інституційних та інноваційних інструментів, забезпечувати адаптивність державної політики до змін зовнішнього середовища та враховувати специфіку сучасних викликів для України.

У зв'язку з цим зростає потреба в науковому обґрунтуванні стратегічних підходів до розвитку «зеленої» економіки, які б передбачали визначення довгострокових цілей і пріоритетів, формування системи відповідних інструментів державного регулювання, стимулювання «зелених» інвестицій та інновацій, розвиток відновлюваної енергетики, екологічно відповідального виробництва і споживання. Практична значущість такого дослідження також пов'язана з необхідністю розроблення дієвих механізмів, моделей та алгоритмів реалізації стратегічних пріоритетів «зеленої» трансформації, які можуть бути використані на національному, регіональному та галузевому рівнях.

Разом із тим, попри значну кількість наукових досліджень, присвячених проблематиці сталого розвитку та «зеленої» економіки, недостатньо розробленими залишаються питання формування комплексної стратегії її розвитку в Україні в умовах високої економічної, екологічної та безпекової невизначеності. Особливої уваги потребують узгодження стратегічних цілей

«зеленої» трансформації з процесами повоєнного відновлення, європейської інтеграції та структурної модернізації національної економіки, а також розроблення дієвих механізмів моніторингу, оцінювання результативності та своєчасного коригування визначених стратегічних пріоритетів.

Вказане переконує в актуальності обраної теми дисертації, ідентифікації предметно-об'єктної сфери, мети та завдань представленого дослідження.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Сформульоване дисертантом наукове завдання – поглиблення теоретико-методологічних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо формування і реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки як основи трансформації національної економічної системи на засадах сталого розвитку знайшло нове вирішення в представленому дослідженні. При цьому автором дисертаційної роботи було використано достатня кількість інформаційних джерел, зокрема, вітчизняних та зарубіжних наукових праць з питань економічної теорії, екологічної економіки, цілей сталого розвитку, даних щодо енергоефективності, екологізації, екологічного підприємництва, а також матеріали нормативно-правового, статистичного та аналітичного характеру. Виклад матеріалів в дисертації є логічним та послідовним. Окреслені завдання є вичерпно сформульованими в контексті поставленої мети, а залучення необхідного методичного інструментарію дозволило автору отримати необхідні наукові результати для досягнення мети дослідження. Зміст дисертації відповідає її темі. Рекомендації автора, висвітлені в дисертації, пройшли апробацію, що підтверджується відповідними документами. Зазначене є свідченням достатнього рівня обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертації визначено мету дослідження, яка полягає в поглибленні теоретико-методологічних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо формування і реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки як основи трансформації національної економічної системи на засадах сталого розвитку.

Відповідно були поставлені завдання теоретичного, методичного та прикладного характеру. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави констатувати, що в цілому автору вдалося вирішити завдання та досягти поставленої мети. Завдання співвідносяться з ознаками наукової новизни дослідження, що свідчить про оригінальність обраних автором шляхів вирішення зазначених завдань.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, є обґрунтованими з теоретичної і методичної точки зору та достовірними, базуються на сучасних теоріях, працях зарубіжних та вітчизняних науковців щодо сталого розвитку, екологічної економіки, ресурсоощадливості, аналізі статистичних даних тощо.

У процесі наукового дослідження використовувалися такі методи: аналізу, синтезу та систематизації (для теоретичного узагальнення та поглиблення сутності економічних категорій); історичний (для дослідження еволюції наукових поглядів та практичних підходів); порівняльного аналізу (зіставлення та узагальнення зарубіжного досвіду); графічний метод (для візуалізації динаміки показників та результатів) та інші.

Об'єкт, предмет та мета роботи логічно пов'язані. Об'єктом дослідження є суспільно-економічні процеси трансформації національної економічної системи на засадах «зеленої» економіки та принципів сталого розвитку. Предметом дослідження є стратегія розвитку «зеленої» економіки в Україні.

Дисертаційна робота має логічну структурну побудову, її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження. Між розділами та підрозділами роботи є належний взаємозв'язок, всі розділи містять рисунки, таблиці, посилання на літературні джерела. Наведені в роботі дані підтверджені в ході дослідження. Висновки до розділів дисертаційної роботи та загальні висновки до неї є логічними й підтверджені результатами апробації на науково-практичних конференціях, публікацією у наукових фахових виданнях, впровадженням авторських пропозицій у діяльність відповідних організацій.

Отже, вищезазначене дає підстави стверджувати, що основні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи достатньо обґрунтовані і достовірні.

Дисертантом отримано результати, що містять елементи наукової новизни. До найбільш значущих здобутків можна віднести такі наукові положення:

- поглибленню теоретичне розуміння сутності та специфічних особливостей терміну «зелена» економіка;
- удосконалено наукове обґрунтування концептуальних засад формування стратегії розвитку «зеленої» економіки;
- формалізовано напрями державної політики розвитку «зеленої» економіки на основі використання міжнародного досвіду
- посилено теоретико-прикладні засади державної політики у сфері міжнародного партнерства задля розвитку «зеленої» економіки;
- покращено інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління розвитком «зеленої» економіки.

Наукова новизна отриманих у дисертаційній роботі результатів, сформульованих висновків і наданих рекомендацій характеризується чітким і вивіреним підходом до вирішення поставленого науково-практичного завдання.

4. Практична значущість результатів дослідження і рекомендації щодо їх використання

Отримані у дисертаційній роботі результати, висновки та рекомендації мають теоретичне та практичне значення.

Наукове значення отриманих у процесі дослідження результатів полягає у розробленні нових та удосконаленні діючих теоретико-методичних положень, а також розробці стратегії розвитку «зеленої» економіки в Україні.

До основних розробок, які мають практичне значення, необхідно віднести визначені автором: узагальнення та поглиблення теоретичних положень економічної науки стосовно суті та змісту терміну «зелена» економіка, сутності організаційно-економічного механізму реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки; дослідження загальних принципів та концептуальних засад формування стратегії розвитку «зеленої» економіки; виявлення та систематизації теоретико-прикладні засади державної політики у сфері міжнародного партнерства задля розвитку «зеленої» економіки; проведення аналізу сучасного стану «зеленої» економіки; визначення методичних засад оцінювання розвитку «зеленої» економіки; наукове обґрунтування доцільності та напрямів впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління розвитком «зеленої» економіки.

Практичні рекомендації, що містяться в дисертації впроваджено в освітній процес ВНЗ «Національна академія управління», зокрема під час викладання навчальних дисциплін «Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації» та «Основи сталого розвитку» (акт впровадження від 15.04.2026 р.), а також в діяльність Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки при удосконаленні інформаційно-аналітичного забезпечення процесів формування та реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки, розширення можливості застосування сучасних цифрових технологій у процесах стратегічного планування та моніторингу, підвищення ефективності інформаційної взаємодії між основними учасниками реалізації державної економічної політики, а також зміцнення методичного підґрунтя для прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення екологічно збалансованого та сталого розвитку України (довідка № 30/05.01-Д-2 від 20.02.2026 р.).

5. Загальна характеристика роботи

Щодо змісту дисертаційної роботи, то слід відзначити, що дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Робота написана українською мовою. Стиль викладення матеріалів дослідження відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, вирізняється науковістю, системністю, обґрунтованістю, логічністю та послідовністю. Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст сформульованих наукових завдань структурно та логічно узгоджений, їх кількість є достатньою для розкриття теми дисертації та досягнення поставленої мети.

Кожен з розділів та підрозділів роботи містить результати, що становлять значний науковий інтерес та є обґрунтованими і достовірними.

Так, у першому розділі «Теоретико-методичні засади формування стратегії розвитку «зеленої» економіки» обґрунтовано теоретичні основи розвитку «зеленої» економіки в системі сталого розвитку; розкрито еколого-економічні засади формування стратегії розвитку «зеленої» економіки, а також розкрито концептуальні підходи та міжнародний досвід стратегічного розвитку «зеленої» економіки.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану та передумов розвитку «зеленої» економіки в Україні» автором розроблено методичні засади оцінювання рівня розвитку «зеленої» економіки та її стратегічного потенціалу; здійснено комплексне оцінювання сучасного стану розвитку «зеленої» економіки України; проаналізовано інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління розвитком «зеленої» економіки.

У третьому розділі «Стратегічні пріоритети та механізми реалізації державної політики розвитку «зеленої» економіки в Україні» автором запропоновано концептуальні засади та стратегічні пріоритети розвитку «зеленої» економіки України; визначено організаційно-економічний механізм реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки; удосконалено державну політику у сфері міжнародного партнерства задля розвитку «зеленої» економіки.

Таким чином, результати наукового дослідження Конобаса Максима Петровича в дисертаційній роботі, достатньо обґрунтовані і мають наукову достовірність. Висновки за всіма розділами та загальні висновки є логічними та зрозумілими. Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності для прийняття управлінських рішень у сфері екологічного управління, дозволяючи враховувати ключові засади сталого розвитку та адаптуватися до умов невизначеності. Назва дисертаційної роботи «Стратегія розвитку «зеленої» економіки в Україні» повністю відповідає її змісту, що підтверджується метою дослідження та вирішеними у процесі її досягнення завданнями.

6. Повнота та стиль викладу наукових положень

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові результати дисертації висвітлені у 6 наукових працях, із яких 4 статті у фахових наукових виданнях категорії Б та 2 праці апробаційного характеру. З опублікованих праць 2 публікації у співавторстві, в т.ч. з науковим керівником. Внесок здобувача у спільних публікаціях полягає в обґрунтуванні концептуальних засад застосування еко-синергетичного підходу до управління трудовим потенціалом як складової реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки в умовах нестабільного зовнішнього середовища та обґрунтуванні стратегічні напрями інтеграції принципів «зеленої» економіки та інноваційного розвитку для підвищення конкурентоспроможності будівельної галузі України.

Положення дисертаційної роботи, які складають наукову новизну, повністю висвітлені у наукових фахових виданнях та обговорені на науково-практичних конференціях. Сформульовані у дисертації наукові результати, висновки, рекомендації і пропозиції належать особисто автору, є її науковим доробком. Особистий внесок здобувача є достатнім.

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз дисертації та наукових публікацій Конобаса Максима Петровича, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не дає підстав констатувати щодо допущення здобувачем порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Зокрема, дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає прагнення надати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Оцінюючи дисертаційну роботу Конобаса Максима Петровича як завершену, актуальну, теоретично та практично значущу наукову працю, позитивно оцінюючи рівень обґрунтованості основних теоретико-методичних, практичних рекомендацій, висновків та пропозицій, необхідно відмітити, що деякі положення роботи є дискусійними, а деякі потребують уточнення та додаткової аргументації, зокрема такі.

1. Високо оцінюючи проведений в роботі аналіз поняття «зелена» економіка та його економічної сутності та надане авторкою трактування як «система соціально-економічних відносин, що охоплює процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання і ґрунтується на принципах екологічної відповідальності, спрямована

на відновлення природного капіталу, формування замкнених матеріально-енергетичних циклів, створення довгострокової екологічної та економічної цінності, забезпечення гомеостазису соціо-еколого-економічної системи шляхом підтримання динамічної рівноваги між господарською діяльністю, природним середовищем і суспільними потребами, а також підвищення її стійкості до глобальних екологічних, економічних і технологічних викликів». Водночас викликає застереження той факт, що терміни «екологічна економіка» і «економіка сталого розвитку», які раніше були згадані в теоретичному контексті, залишилися без належного тлумачення. Це ускладнює цілісне розуміння предметного поля дослідження та знижує рівень категоріальної визначеності, необхідної для обґрунтованих наукових висновків.

2. Дисертаційна робота містить доволі детальний авторський аналіз впливу еколого-економічних засад на забезпечення сталого розвитку економіки (рис. 1.8.). Автором запропоновано схему, яка розпочинається з етапу «Еколого-економічні засади формування стратегії розвитку «зеленої» економіки». Водночас вважаємо, що така послідовність дій є дещо передчасною без попереднього аналізу макроекономічних, соціально-політичних та безпекових факторів, які безпосередньо формують контекст формування стратегії розвитку «зеленої» економіки. Доцільним є також виокремлення ключових індикаторів, що потребують постійного моніторингу, адже саме вони можуть слугувати основою для визначення ризиків, їхнього масштабу та критичності. Такий підхід забезпечить більш логічну і системну структуру впливу еколого-економічних засад та підвищить його прикладну цінність для практики. Викладене вище розглядаємо не як недолік, а як заклик до розширення методологічного інструментарію при проведенні подальших досліджень.

3. Позитивно в цілому оцінюючи проведений здобувачем аналіз сучасного стану та передумов розвитку «зеленої» економіки, відзначимо, що вибірку становили індекси та показники глобального та національного рівнів. Водночас викликає застереження відсутність обґрунтування принципів відбору індексів глобального рівня: *Глобальний індекс «зеленої» економіки*, *Net Zero Economy Index*, *Індекс екологічної ефективності*, *Climate Change Performance Index* та індексів і показників національного рівня: *ресурсоємність ВВП*, *частка відновлюваних джерел енергії у кінцевому енергоспоживанні*, *обсяг «зелених» інвестицій*, *обсяг інвестицій у відновлювальні джерела енергії*.

4. У дисертаційній роботі автором запропоновано концептуальні засади формування стратегії розвитку «зеленої» економіки в Україні (рис. 3.1. дисертації), що є важливим кроком при імплементації положень Європейського зеленого курсу, у контексті перебування України в статусі кандидата на вступ до ЄС. Проте не зовсім зрозумілим залишається алгоритм запровадження визначених концептуальних засад формування стратегії розвитку «зеленої» економіки.

Уточнення масштабів застосування є необхідним для оцінки його універсальності, потенційної ефективності та можливостей практичного впровадження.

Але вказані недоліки та висловлені окремі побажання не знижують цінності проведеного наукового дослідження, яке є вагомим вкладом у вітчизняну економічну науку.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Конобаса Максима Петровича на тему «Стратегія розвитку «зеленої» економіки в Україні і» є цілісною, самостійно виконаною працею, яка характеризується актуальністю, єдністю змісту і плану.

Наукові положення, висновки і рекомендації, що містяться в дисертації, відзначаються новизною, достовірністю і достатньою обґрунтованістю. У сукупності вони вирішують важливе наукове завдання, що полягає у розвитку теоретико-методичних засад і розробці прикладних рекомендацій, спрямованих на формування і реалізації стратегії розвитку «зеленої» економіки, що має суттєве соціально-економічне значення і є вагомим внеском у розвиток економічної науки.

Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, зі змінами), Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а її автор – Конобаса Максима Петровича заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та
фінансів
ВНЗ «Національна академія
управління»

Богдан ЯЦИКОВСЬКИЙ

